

Voorproefje lectorale rede!

Interview Mariëlle Theunissen - Lector Samen Opleiden Hogeschool Rotterdam

Mariëlle Theunissen is onderwijskundige en voltooide haar doctoraalopleiding Onderwijskunde aan de Radboud Universiteit in Nijmegen. In 1995 promoveerde zij op een proefschrift naar samenwerking tussen onderwijsorganisaties. Tijdens en na haar promotie werkte Mariëlle als lerarenopleider aan de lerarenopleiding van de Radboud Universiteit Nijmegen en Hogeschool Rotterdam. Tevens is zij docent muziek en CKV aan het Alfrink College in Zoetermeer, is zij betrokken bij de ontwikkeling van de Opleidingsschool Haaglanden en [blogt zij wekelijks](#) over samen opleiden. Wij spraken Mariëlle over haar aanstaande lectorale rede op 22 juni. De meerwaarde van samen opleiden, een tipje van de sluier!

Waar doe je op dit moment onderzoek naar?

Bij de voorbereiding van de lectorale rede heb ik bij alle opleidingsscholen, waarbij de Hogeschool Rotterdam betrokken is, gekeken naar wat er al is en waar de ambities liggen op het gebied van de ontwikkeling van de doorlopende leerlijnen voor studerende, startende, en ervaren leraren. Omdat veel opleidingsscholen al hebben deelgenomen aan projecten zoals BOSS (Beter Opleiden in Samenhang en Synergie), VSL (Versterking Samenwerking Lerarenopleidingen Scholen) of BSL (Begeleiding Startende Leraren), zijn de scores voor de inductietrajecten het hoogst, nipt hoger dan voor de trajecten voor studerende leraren, beide een ruime voldoende. Voor de doorgaande professionalisering geven de scholen zichzelf een magere voldoende.

Eerder promoveerde je op een proefschrift over de samenwerking tussen onderwijsorganisaties. Hoe verhoudt zich dat tot dit onderzoek?

Dat proefschrift stamt alweer uit de vorige eeuw, 1995 om precies te zijn. Ik deed toen onderzoek naar de samenwerking tussen schoolbegeleidingsdiensten en pabo's bij het nascholen van leraren basisonderwijs op het gebied van rekenen en onderwijskundig management. Destijds was dat een belangrijk item voor de overheid, waarvoor subsidies werden verstrekt. Op het moment dat mijn proefschrift verscheen, eindigden de subsidiestromen, en zijn de samenwerkingsprojecten bijna allemaal gestopt. Samen opleiden is ook kwetsbaar door subsidiestromen. Nu bijvoorbeeld de academische kop niet meer wordt gefinancierd zie je dat dit deel in zwaar weer komt: sommige opleidingsscholen stoppen ermee, anderen gaan er op kleinere schaal mee door en weer andere zoeken nieuwe subsidiestromen op, zoals voor de Werkplaats Onderwijsonderzoek.

Welke trends zie jij in het samen opleiden? En klopt dat met wat er volgens jou nodig is?

Ik zie de trend dat heel veel scholen willen meedoen, het aantal scholen dat geen partner is in een opleidingsschool neemt af. Veel scholen zien kansen om aankomend personeel te werven en op te leiden voor de eigen context. Het aantal opleidingsscholen neemt toe, en ook de omvang van de opleidingsscholen.

Dat laatste, de groeiende omvang van opleidingsscholen, maakt de organisatie vaak complex. Zodra er sprake is van meerdere deelnemende lerarenopleidingen in een opleidingsschool, krijgen de schoolopleiders en werkplekbegeleiders te maken met verschillende eisen en beoordelingsformulieren, die gestoeld zijn op de visies van de verschillende lerarenopleidingen. Ook de opleidingsschool heeft een visie op opleiden en begeleiden. Het is belangrijk dat het gesprek daarover zorgvuldig wordt gevoerd. Met als resultaat dat de schoolopleiders, werkplekbegeleiders en de studenten duidelijkheid ervaren in de eisen die aan hen worden gesteld en de manier waarop ze worden beoordeeld.

Een andere trend die ik zie heeft te maken met studeerbaarheid. Veel opleidingsscholen bieden hele goede en leuke programma's aan, die vaak ook heel goed worden ontvangen door de studenten, omdat ze heel goed aansluiten bij de praktijk. Maar vaak zijn die programma's niet verplicht, en kunnen de studenten er geen studiepunten mee verwerven. Daardoor ervaren de studenten het opgeleid worden aan een opleidingsschool als zwaarder dan aan een niet-opleidingsschool. Het leidt tot een tweedeling binnen studentengroepen op hogescholen. Bij de Hogeschool Rotterdam wordt nu geëxperimenteerd met het verplaatsen van curriculumonderdelen van de lerarenopleiding naar de school. Een voorbeeld daarvan is de module adolescentiepsychologie. We hebben hem niet 'over de schutting gegooid', maar samen met de schoolopleiders opnieuw ontworpen. Het ontwerp is een 'halffabriek' geworden, omdat de module in verschillende scholen wordt uitgevoerd, waar andere leerlingen rondlopen en waar andere mogelijkheden voor praktijkopdrachten zijn (denk aan interviews met leerlingen of observaties). De eisen aan de studenten zijn vergelijkbaar als bij de cursus zoals hij op de hogeschool wordt aangeboden, de vorm is anders. De eindopdracht is een autobiografie, waarin alle theorie en opbrengst van de praktijkopdrachten moet zijn verwerkt, terwijl de studenten die het vak op de hogeschool volgen een kennistoets krijgen. Daarmee wordt het vak in de opleidingsschoolvariant veel praktijkgericht en betekenisvoller en levert het evenveel studiepunten op. Een dilemma hierbij is dat de module adolescentiepsychologie op de lerarenopleiding alleen door experts verzorgd mag worden, dat wil zeggen door mensen met een expliciete achtergrond op het gebied van onderwijskunde of psychologie. De schoolopleiders die deze module verzorgen, zijn leraar in een bepaald vak, en in de meeste gevallen geen onderwijskundige of psycholoog. Dat is een spanningsveld, en levert discussie op over de kwaliteitsborging.

De laatste trend die ik zie is dat scholen hun rol krachtiger oppakken in de partnerschappen, zodat de studenten meer profiteren van alles wat er aan mooie dingen op de scholen gebeuren. Denk bijvoorbeeld aan het hanteren van een leerlingvolgsysteem of zorgprotocol, dat precies is toegesneden op de leerlingen van een bepaalde school.

Of denk aan het opleiden voor het MBO, waar leraren in staat moeten zijn hun vak in de context van het toekomstige beroep van de MBO-studenten te verzorgen (Nederlands voor aankomende zorgprofessionals, natuurkunde voor aankomende scheepsbouwers), iets wat in de regel nauwelijks aandacht krijgt op de lerarenopleiding. Scholen beseffen steeds meer dat ze werkelijk iets te bieden hebben aan aankomende leraren en lerarenopleidingen beseffen steeds meer dat ze iets van de scholen kunnen leren.

Samen opleiden wordt steeds vaker genoemd als onderdeel van de doorlopende lijn. Hoe zie jij dat?

Ik vind het een hele mooie gedachte om te denken vanuit een leven lang leren. Als opleidingsscholen het curriculum van de opleiding willen afstemmen op de inductiefase en doorgaande professionalisering, dan betekent dat dat ook de initiële opleiding vormgegeven wordt vanuit het perspectief van een leven lang leren. Dat vraagt om een visie op de doorgaande leerlijn van professionalisering van alle betrokken partners in opleidingsscholen. Ik pleit ervoor om terug te redeneren vanaf de ervaren professionals die we in de toekomst nodig hebben, en dan te bepalen wat er in de inductiefase en in de initiële opleiding thuishoort. Wat die toekomst betreft vind ik dat het nodig is om een visie te ontwikkelen op wat leerlingen nodig hebben om zich op de toekomst voor te bereiden: een toekomst waarin beroepen die we nu kennen niet meer bestaan en er nieuwe beroepen bijkomen, een toekomst van technologisering, robotisering, digitalisering, een toekomst met afnemende baan- en baaszekerheid. 21st Century skills en vakoverstijgend kunnen werken worden steeds belangrijker. De leraren die deze leerlingen van de toekomst gaan onderwijzen zullen dit voor de curricula van de toekomst moeten ontwikkelen en uitvoeren, en de lerarenopleiders van nu moeten die toekomstige leraren daarop voorbereiden. Dat betekent dat onderzoeken, ontwerpen en vakoverstijgend werken een stevige plaats moeten krijgen in het curriculum van de initiële lerarenopleiding.

Op 22 juni houd je jouw lectorale rede. Kan je alvast een tipje van de sluier oplichten?

Ik wil met het lectoraat graag een steentje bijdragen aan de puzzel van het vaststellen van de meerwaarde van samen opleiden. Dat wil ik gaan doen vanuit het perspectief van het werkplekcurriculum. Uit gesprekken met veel betrokkenen van de verschillende opleidingsscholen is mij gebleken dat het ontwikkelen van een samenhangend werkplekcurriculum voor samen opleiden in een specifieke context, een gevoelde behoefte is. Er ligt al veel aan cursussen, begeleiding, intervisie, onderzoeksgroepen, maar hoe zich dat precies tot elkaar verhoudt, tot het curriculum van de lerarenopleiding, tot de visie van de school en tot de competenties, dat is de vraag. Heel vaak komen de leerarrangementen zoals nu op de opleidingsscholen worden gerealiseerd voort uit de min of meer toevallige expertise die er op een school aanwezig is.

Dat maakt het werkplekcurriculum vrij willekeurig, en ook kwetsbaar, want als de expert wegvalt, dan verdwijnt het leerarrangement vaak ook. Ik wil graag op zoek naar ontwerpcriteria voor werkplekcurricula voor studerende, startende en ervaren leraren, waaraan bestaande curricula kunnen worden gespiegeld en waarmee nieuwe curricula kunnen worden ontwikkeld.